

YA SOSYALİST İDEOLOJİ, YA BURJUVA İDEOLOJİSİ : ORTA YOL YOK!

12 Eylül 1980 sonrasında kimi sol çevrelerde görülen ideolojik-politik-örgütsel erozyon, günümüzde Marksizm-Leninizm'in revizyonu temelinde sağ, reformist bir noktaya varıyor. Ülkemizdeki bu süreçte "yeni politik düşünce" savunucuları başı çeken güç oluyor. Bunlar arasında, siyasal konumu itibariyle de Haydar Kutlu, yolu açan buldozer işlevini görüyor. Gerçekten de TBKP Genel Sekreterliği'ne getirilen H.Kutlu'nun adı, sıfatı ve konumuyla birlikte, öne sürdüğü görüşlere kimi çevrelerde adeta dokunulmazlık kazandırıyor. Nitekim yayın yaşamına yeni giren Adımlar gazetesi konusunda "yaratıcı ve taşıyıcı"ları her türden eleştirilerini dile getirmekten geri durmazken, bu gazetede yayınlanan H.Kutlu'nun görüşlerini ele almamaya itina gösteriyorlar.

Önce karizmatik bir kişilik yaratmak, onu dokunulmaz kılmak, ardından putlaştırma noktasına varmak, ülkemiz siyasal çevrelerinin, hem de yalnız sol çevrelerinin değil, burjuva siyasal çevrelerinin de oldukça yatkın olduğu bir yöntem. Putlaştırılan kişi, önce bunun avantajları var sanıyor; ne ki madalyonun öte yüzünde hep putların topyekun kırılması yer alıyor. Bundan nasibini almamış siyasal önderlerimiz tarihinde yok gibi. Bunda eleştiri-özeleştiri kurumunun hemen hemen hiç işletilmemesi önemli bir yer tutuyor; yapılan hataların denleri gerek kişi, gerekse kurumlarca irdelenmek yerine, dün gündü, bugün bugündür anlayışıyla küllendirilme yoluna gidiliyor. İşte tüm bu nedenlerle, bu yazıda, esas olarak H.Kutlu'nun Adımlar gazetesi'nin ilk üç sayısında yayımlanan makalelerine, bunlarda hatalı, Marksizm-Leninizm'e aykırı anlayışlara ağırlık verilecek. Bu, hem H.Kutlu'nun hatalarını görüp kavrayıp düzeltmesinde, hem de onun adı ardına gizlenerek Marksizm-leninizm'e aykırı anlayışların komünist çevrelere sızdırılmasının önlenmesinde biricik doğru yolu oluşturuyor.

H.Kutlu'nun Adımlar gazetesinin 1. sayısında "Bugünü Kazanmak" başlığıyla yayımlanan "değinmeleri, kişisel tezler olarak" çok geniş bir alanı kapsıyor. İzleyen "Radikal Demokrasi" ve "Militan Demokratizm" yazılarıyla bağlantılı olan görüşleri dışındakiler ele alınmayacak. Örneğin, "...herşeyden önce yarının ne getireceğine yanıt vermeye çalışmak zorunludur." ile "...Soru yanlış sorulmuşsa yanıtını da yanlış koşullandırır. 'Yarın ne olacak?' sorusu yerine, 'Yarın için' bugün ne yapabiliriz?' sorusunu sormak daha doğrudur." arasındaki gibi mantık "sıçramaları" irdelenmeyecek. Bu çerçevede yazıdaki ana tezler neler? Özetlenecek olursa, H.Kutlu önce sosyal-tarihsel olaylar-

da öznel etmenin rolüne işaret ediyor; ardından demokrasi güçlerinin rolü dışında ülkeyi istikrarsızlığın beklediğini, bu istikrarsızlığın kronikleşebileceğini, kronik istikrarsızlığın ise ülkeyi kaosa sürükleyerek ülkeyi bunalımdan çıkaracak güçleri çürütebileceğini ileri sürüyor; buna dünyada her iki sistem için geçerli demokratizm, hümanizm ve özgürleşme eğiliminin ivme kazanarak gelip eklendiğini vurguluyor; nihayet ülkemizdeki istikrarsızlığın "devlet bunalımı"ndan kaynaklandığı, bunun kökeninde ise sosyal-sınıfsal dengelerin çoktandır bozulmuş olmasının yattığı, bu dengenin artık merkezden-üstten kurulamayacağı, alttan-çevreden etkinin bunalımın çözücüsü ve devletin demokratikleşmesinin biricik yolu olduğu yargısına varıyor.

H.Kutlu'nun bu tezlerinde bir nokta çarpıcı bir biçimde kendini belli ediyor: Marksizm-Leninizm'in temel anlayışlarından, tarihsel ve diyalektik maddecilikten, sınıf savaşımı öğretisinden, sınıf savaşımında komünistlerin rolü konusundan, devlet ve devrim öğretisinden a çıkça kopuş. Nitekim H.Kutlu, tezlerini Marksizm-Leninizm çerçevesine sığdıramadığı için, teorinin "eksikliği"nden dem vuruyor. H.Kutlu'nun tezlerinin temelinde hangi toplumun, hangi sınıfın, sınıf savaşımının hangi uğrağının, sınıf güçlerinin karşılıklı yeralımının ve sınıf savaşımının boyutlarının hangi düzleminin söz konusu olduğu sorunsalı yer almıyor. Gerçekçilik adına "reel politiker"liğin Marksizm-Leninizm'in tüm öğretilerinin yerini aldığı bu tezlerde belirlenlik kazanan bir diğer nokta ise, ister istemez savrulunan karşı uçtaki öznelcilik ve iradecilik. Gerçekten de sosyal-tarihsel süreçlerde öznel etmenin rolünü H.Kutlu söz düzeyinde son derece aktif biçimde sunuyor. Oysa öznellik ve iradecilik ile komünistlerin sınıf savaşımındaki bilinçli öncü faaliyeti arasındaki sınır, başta işçi sınıfı olmak üzere emekçi yığınların savaşımının boyutlarını, onların ruhsal durumunu, bu savaşımında yer alan sosyal-sınıfsal güçlerin karşılıklı yeralımını gözardı edip etmemekten geçer. Bu bağlamda gelişme süreçlerine müdahale edecek güçler ve onlar içinde komünistlerin kendi bugünkü rolleri sorusuna yanıt, toplumsal pratiğin bugünkü durumu ve ana gelişme doğrultusu dışında aranamaz. Sınıf savaşımının nesnel karakteri ile komünistlerin bu savaşımındaki öznel rolü arasındaki ilişki halinde de formüle edilen bu sorunla ilgili olarak "masa başında" öznel gereksinme saptayıp böylece "müdahale"de bulunmak, kendi öznelci konumunu teorileştirmek olur. Kapitalist toplumda gelişme süreçlerine müdahale edecek güçler içinde başat rol oynayacak olan işçi sınıfı ve emekçi halktır. Komünistlerin rolü, onları bu savaşımında sonucu belirleyici hedefler doğrultusunda, iktidar doğrultusunda yönlendirmektir. Marx ve Engels'in, Komünist Manifesto'da vurguladıkları gibi, komünistlerin işçi sınıfının çıkarlarından ayrık

çıkarları yoktur. Dolayısıyla komünistlerin kendileri için özel istemleri de yoktur ve bu çerçevede komünistler süreçlere işçi ve emekçilerle birlikte, onların çıkar ve istemleri doğrultusunda müdahale ederler. Gerçekten de, mücadelede, Napolyon'un dediği gibi, kimi uğraklarda "girişilir ve görülür". Bu bağlamda H.Kutlu'nun tezi ile sürece "müdahale" biçimi daha yakından irdelenmeyi gerektiriyor. Otoriter bir polis rejiminin kalıcılaştırılmasının egemen güçlerin gündemini oluşturduğu, istikrarsızlığın doğup kronikleşebileceği ve ülkeyi bunalımdan kurtaracak güçleri bile çürütebileceği bir ortamda, değişikliğe uğramış güç dengelerinde, 12 Eylül sonrasının depolitizasyonu koşullarında işçi sınıfı ve emekçi yığınların gündelik istemleri uğruna bile direnişlerinin görece düşük olduğu bir dönemde, bu sürece müdahale edecek güçlerin kapasitesi, yine H.Kutlu'nun tezine göre, bizzat bu sürecin gelişme dinamikleriyle doğru orantılı olmalıdır; bugünün görevlerine sahip çıkmalı, güncel mücadele içinde olmalıdır. Peki, bu süreçteki gelişme dinamiği nedir? H. Kutlu'ya göre, demokratik hak ve özgürlüklerin genişletilmesi uğruna mücadele değil, demokrasinin kazanılması, daha da özelde TBKP'nin yasallaşmasıdır. Bu çerçevede H.Kutlu ve N.Sargın'ın "sürece müdahale" girişimi üzerinden 1 yılı aşkın geçen sürede, TBKP'nin yasallaşması mücadelesi, "demokrasinin kazanılması" sürecinin dinamiği olarak işçi sınıfımız ve emekçi yığınlar arasında nasıl bir hareketliliğe yol açmış, sosyal-sınıfsal güçler oranında böylesi bir hareketlilik nasıl bir değişikliği beraberinde getirmiştir? Her tez, gerçekten de biricik ölçütünde, toplumsal pratiğin içinde sınanır.

H.Kutlu, sürece demokrasi güçlerinin müdahalesi dışında, ülkeyi istikrarsızlık ortamının beklediğini, dahası bu istikrarsızlığın kronikleşebileceğini söylüyor (gerek sözcük olarak, gerekse sosyal-sınıfsal olarak istikrarsızlığın kronikleşmesinin ne anlama geldiğinin ayrıca açıklanması gerektiğini geçerken belirtelim). Ve ekliyor istikrarsızlık ortamı bir askeri darbeden daha az tehlikeli değildir. Demokrasi güçlerinin sürece müdahalesi ise, H.Kutlu'ya göre toplumda hiçbir siyasal gücün tek başına sorunların üstesinden gelmesinin olanaklı olmadığı varsayımından hareketle bir "ulusal mutabakat" biçiminde olmalı. Adı komünist olan bir partinin genel sekreterinin bu yaklaşımına hayret etmemek elde değil. H.Kutlu, başta komünistler olmak üzere işçi sınıfımızı ve emekçi halkımızı bir karabasanla adeta tehdit ediyor. Ayağınızı denk alın, karşıt sınıf güçlerinin mutabakatı sağlanmazsa karabasan gelir ve ülkeyi bunalımdan çıkaracak güçler çürür diyor. Komünistlerin devrimci bir çıkış yolu öneremediği bugünden başlayacak istikrarsızlık, "devlet bunalımı", sosyal-sınıfsal güç dengelerinin değişmiş olmasından kaynaklanıyor

H.Kutlu'ya göre, Sorgu'sunda da vurguladığı kadarıyla, "bunalım" egemen güçlerin iç hesaplaşmasından kaynaklanıyor, istikrarsızlığın kökeninde egemen güçler arasındaki bu hesaplaşma yatıyor; yani, işçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın savaşımlı, böylesi bir "bunalım"ın kökeninde yer almıyor. Ancak açıklanması gereken küçük bir ayrıntı kalıyor: Sosyal-sınıfsal güç dengeleri ne yönde değişiyor da rejim bunalımı ve istikrarsızlığı kaosa kadar götürebilecek bir devlet bunalımı doğuyor. Hem bir devrimci durum yakın bir gelecekte ufukta görünmüyor, hem de sosyal-sınıfsal dengelerdeki değişiklik bir rejim bunalımına yol açıyor. Ve bunlara gelip eklenen bu bunalımın artık üstten değil alttan çözülebilecek nitelikte olduğu saptaması. Ama H.Kutlu önderliğindeki TBKP'nin tüm politikaları dışarıdan üstü yönelik etkilemeye dayanıyor, yani işçi sınıfımızın, emekçilerin iktidara dönük savaşımlarının yükseltilmesine değil de, dışarıdan egemen güçleri etkilemelerine. Nitekim bu çerçevede komünist partisi konusunda Evren'lerin, Özal'ların açıklamaları ana referanslar oluyor. Çevreden, alttan gelişen demokratikleşme böyle mi oluyor? Gerçekten de eğer bu anlayış komünistler arasında egemen olursa, bunalımdan devrimci bir çıkış için komünistlerin, onların öncülüğünde işçi sınıfımız ve emekçi halkımızın etkinliği bilinçli olarak reddedilirse, ülkéyi bunalımdan çıkaracak güçler de içinde tüm toplumun çürümesi söz konusu olabilir. İşte bu bağlamda özel etmenin sürece müdahale yönü önem kazanır. Onmaz kapitalist toplumun hastabakıcılığı rolüne soyunup tüm toplumun çürümesine mi yol açılacak, yoksa bu onmaz hastalığı kesip atıp daha üst bir toplum düzeninin, sosyalizmin yolunu açan bilinçli öncüler mi olunacak? Komünistler, kuşku yok, ikincisini seçeceklerdir.

Bu bağlamda H.Kutlu'nun radikal demokrasi anlayışı gündeme geliyor. H.Kutlu şöyle diyor : "Başta demokrasi olmak üzere her alanda toplumun talepleri öylesine radikalleşmiştir ki 11 Eylül bu taleplere yanıt veremez." Öncelikle bir noktaya işaret edelim. "Yeni politik düşünce", esas olarak sekterliğe ve dogmacılığa karşı bir savaş ilanı biçiminde formüle edildi. Ancak dikkat çeken bir özellik, bu anlayışın kendi politik jargonunu, bir sözcük fetişizmi içinde biçimlendiriyor olması. "Askersellikten" kurtarılan terminoloji, sınıfsallıktan aşırılarak özel bir biçimde süsleniyor. Örneğin demokrasi, bir çırpıda sınıflar ve sosyal sistemler üstü duruma getirilirken, milliyetçilik, radikalizm gibi sıfatlarla donatılıyor. H.Kutlu da aynı yoldan yürüyor. Kullandığı demokrasi kavramını sınıfsallıktan "kurtarıyor", ona "saf demokrasi" anlamı kazandırıyor. H.Kutlu ve TBKP için bu yeni bir yaklaşım değil, Demokrasi ve Demagoji başlıklı yazımızda bu konuyu ele almıştık, burada ayrıca üzerinde durmuyoruz. Burada

asıl dikkat çeken nokta, toplumun taleplerinin radikalleşmesi konusudur. Herşeyden önce, bugün, Şubat 1989'da, toplumun taleplerinin 11 Eylül 1980'den daha radikalleşmiş olduğunu söyleyebilmek için başvurulması gereken ölçütler son derece önemlidir. Yığın hareketinde, yığınların ruhsal durumunda, sınıf güçlerinin karşılıklı yeralımında 11 Eylül 1980 ile Şubat 1989'un karşılaştırılması olmalıdır bu ölçüt. Radikalizm, köktencilik "talepler" düzeyinde ancak bu ölçüt çerçevesinde ele alınabilir. İşçi ve emekçilerin milyonluk çıkışlarının yaşadığı günlerdeki taleplerinin bugünkünden daha az radikal olduğunu söyleyen, mantıksal olarak, tüm siyasal programına bu radikalliği taşımak durumundadır. Anlaşıldığı kadarıyla, H. Kutlu, demokrasiyle birlikte radikalliğe de yeni bir anlam veriyor. Taleplerin radikalleşmesi, yaşanan düzenden topyekun kopuş iradesinin ifadesidir, çünkü radikalizm topyekun değişiklik özleminin dile gelmesidir. İşçi sınıfımız ve emekçi halkımızın eylemliliği, ruhsal durumu, sınıf güçlerinin karşılıklı oranındaki ağırlığı, bugün 11 Eylül 1980'e göre, ne yazık ki, radikal bir karakter göstermiyor. Nitekim bu nedenle bugün işçi sınıfıyla, emekçilerle az ya da çok bağı olan herkes, yığınları harekete geçirmek için tutulması gereken halkın yığınlarını yakıcı yaşamsal sorunları, işsizlik, pahalılık, sendikal hakların, demokratik hakların gasp edilmişliği vb. temelinde yürütülecek bir ajitasyon, propaganda ve bu sorunlar çerçevesinde ekonomik-demokratik hak ve özgürlükleri genişletme savaşımına hız vermek olduğunu görüyor.

Ya H.Kutlu ne öneriyor? Birey olarak insanlar hak ve özgürlüklerini hemen bugünden kullanmalıdırlar. İnsanların sahip oldukları hak ve özgürlüklerden genel olarak söz edebilmek için bunların sosyal-siyasal karakterlerinin göz ardı edilerek, bunlara da "saf" bir anlam kazandırmak gerekir. Nitekim ilk insan hakları bildirgeleri, Tanrı adıyla başladılar. H.Kutlu'nun önerisinin somut sonucu, birey olarak tek tek her komünistin düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü bugünden kullanarak komünist görüşlerini açıklaması ve komünist partisi kurma girişiminde bulunması, başta TBKP yöneticileri ve üyeleri olmak üzere, tüm siyasal göçmenlerin hemen bugün topluca yurda dönmeleridir. Söylenenin pratik anlamı budur. Peki neden bunlar yapılmıyor? Çünkü yaşamın yeşilliği, gri sözlere hayat hakkı vermiyor.

Tüm bu saptamalarında H.Kutlu şu temel tezden hareket ediyor: Çağımızda gerek kapitalist, gerekse sosyalist sistemde ana eğilim hümanizm, demokratizm ve özgürleşme yönündedir. Türkiye'deki bir komünist partisinin genel sekreteri iki karşıt sistemin aynı eğilime sahip oldukları saptamasını yapıyor. Kapitalizme, hümanizm, demokratizm

ve özgürlük özelliklerini atfediyor. O zaman kendisine sorulacak tek soru kalıyor : Siz niye komünistsiniz? Kapitalist toplumda bu özel -liklerin baskın duruma gelmesi için mi? H.Kutlu'nun böylesi bir soru ya muhatap kalması gerçekten üzücüdür, ne var ki Marksizm-Leninizm, bir dünya görüşü olarak, ideolojik-politik-örgütsel düzlemlerde bağ-lamlı bir bütünlük oluşturur. Bilindiği gibi bağlamlı bir bütün, bile-şenlerdeki herhangi bir değişikliğin, bütünü değişikliğe uğrattığı bir niteliktir. Marksizm-Leninizm'in temel öğretilerinden herhangi birinden sapma, kopuş, bir bütün olarak Marksizm-Leninizm'den sapma-yı, kopuşu getirir.

Görüldüğü gibi, H.Kutlu'nun bu yazılarında öne sürdüğü tezler, kendi pragmatik tutumunu teorileştirme girişimini dile getiriyor. Bu neden-le de Marksizm-Leninizm H.Kutlu'ya yetmiyor. Yeni yolunda uğurlar ol-sun demeye insanın dili varmıyor ama bu yoldan geri dönmeyenin kolay olmadığını söylemeden de edemiyor. H.Kutlu'ya kalan tek şey, hatala-rının nedenlerini kavrayıp bunları aşması ve Marksizm-Leninizm konum-larına geri dönmesidir. Ya Marksizm-Leninizm, ya reformizm ve uzlaş-macılık; ya sosyalist ideoloji, ya burjuva ideolojisi : Orta yol yok!

Şubat 1969

KOMÜNİST BİRLİK

TÜRKİYE SOSYAL TARİHİ